

DESPRE INTERACȚIUNEA FILOSOFIEI ȘI A ȘTIINȚEI ÎN REFLECȚIILE LUI L. BLAGA

Maftעי Vitalie, lector univ. UTM

L. Blaga volumul *Despre conștiința filosofică* î-l plasează în fruntea trilogiilor sale, evidențiind-ul ca fiind un fel de introducere în filosofie. Conștiința filosofică este privită ca fiind o stare excelentă, desăvârșită a gândirii, reflecțiilor umane. Această lucrare este o dorință de a reabilita spiritul filosofic, evidențierea sensului, structurii, funcțiilor filosofiei, temeiul și condițiile activității filosofice. Articolul dat evidențiază reflecțiile lui L. Blaga asupra raportului filosofie – știință.

Filosofie știință experiență.

L. Blaga în vederea evidențierii specificului filosofiei și a științei propune rezolvarea problematicii raportului dintre știință – experiență și filosofie – experiență. Autorul evidențiază faptul că în cunoașterea filosofică a misterului cosmic cât și a existenței la general, filosofia nu se poate dispensa de experiența simțurilor. Problematika acestei corelații este în mod principal examinată în perioada Epocii Moderne, Contemporane, însă și până la momentul de față ea neliniștește gândirea filosofică. În primul rînd, la prima etapă simțurile ne furnizează informații despre obiectul de studiu pe care nu putem să le negăm, ulterior rațiunea prelucrează, organizează informația primită. În plus rațiunea pentru a explica fenomenul studiat face apel al prelucrarea fenomenului prin imagini, scheme împrumutate din alt domeniu. Analizînd aceste corelații autorul propune interpretarea sa a ceea ce înseamnă *experiență*. Prin cuvîntul *experiență* se înțelege de obicei totalitatea materialului concret, pe care spiritul și-l însușește cu ajutorul simțurilor. Experiența presupune nu doar senzațiile, ci și funcții ale inteligenței care le ordonează, sistematizează. Aceste două componente a senzațiilor și organizarea intelectuală și constituie experiența. Abordarea de conciliere Kantiană admite implicarea rațională la constituirea experienței, pozitivității deopotrivă încercau să limiteze aceste funcții intelectuale, dar fără negarea lor totală. Pentru a răspunde la aceste două tipuri de relații (filosofie – experiență; știință - experiență), autorul nu pune ca scop să dea răspunsul final relației inteligență – simțuri și ca urmare să genereze *justa* experiență?. Oricare definiție a experienței este valabilă. Evident, admitem din start că între experiența empirică și știință există o relație strînsă, dar nu putem să nu admitem inexistența unei relații între filosofie și experiența empirică, însă o situație specifică este determinarea deosebirilor dintre aceste două raporturi.

Gînditorul delimitează obiectul de studiu de un cîmp infinit de fenomene rămînînd unu la unu, tinzînd să creeze o lume, pe care o traduce prin temeni de înțelegere a unui mister amplu. „Omul de știință se străduiește și el să

convertească în termeni mai apropiați înțelegerii sale un mister, dar un mister circumscris și desfășurat mai mult orizontal decât pe dimensiunea adâncului”[1]

Filosoful articulează problematica prin depășirea experienței proprii și în adâncime. Omul de știință emană problematica din experiență și își creează o problematică. El evidențiază stabilirea unor principii, reguli, legi, se imaginează eventual unele modele de existență „cari, proiectate în dosul aspectelor sensibile, fac mai limpede însuși felul de funcționare a principiilor, regulilor, legilor” [2]. Omul de știință este constrâns în determinarea unei problematice să facă apel la experiență. Experiența sa (în mod ideal) a ajuns la limita accesibilului (adică la ultim nivel de dezvoltare științifică, în domeniu). Filosoful își canalizează spiritul cunoașterii spre tot, acesta dacă este circumscris, el adâncește problematica, dă soluții ce deschid ferestre spre totul, existență. „Pentru filosof experiența simțurilor este absorbită într-o vastă interpretare, care are în vedere întregul existenței. Din contrar, pentru omul de știință experiența simțurilor devine o zonă de rigori, ce constrânge activitatea teoretică la diverse limitări”. [3] Omul de știință se situează într-u sector al experienței, de regulă unu specific, îngust și aici el completează teoretic anumite goluri, pe care apoi le verifică tot prin experiență. Experiența pentru el este deci o primă și ultima instanță. Filosoful interpolează experiența în vaste preocupări teoretice. Omul de știință interpolează actele teoretice în masa experienței. Omul de știință atît teoretic cît și empiric se va regăsi în zona experienței, căci cea din urmă este translată teoretic (pentru a fi explicată) și ulterior necesită o justificare experimentală (care este de natură limitată). În acest sens experiența are un rol specific în filosofie și alt rol în știință. Pentru filosof experiența este un pretext, unul al interpretării, pentru că el va fi autor al unei lumi.

Filosoful nu poate să facă abstracție de experiență, căci ea este asimilată teoriei (în știință teoria este asimilată experienței). Experiența alimentează viziunea filosofiei. Interpretarea filosofică ca fiind una teoretică, evident depășește planul experienței (în domeniul științei teoria trebuie să fie justificată prin experiență), ea este privită în plan ideal și avînd caracter posibil care anexează sub sine și experiența.

Un rol special este și atitudinea subiectului față de experiență. Pentru filosof este una plastică, degajată, pentru omul de știință ea este una rigidă, necesară și imposibilitatea ei empirică î-i acordă un statut probabil și nu real (acesta și determină modul de a fi al științei – unul argumentat, real dovedit). Aceste diferite interpretări ale subiecților față de experiență și spiritul teoretic, după autor, trezește un interes asupra desfășurării istorice a gândirii filosofice și celei științifice. Astfel, autorul exemplifică poziția sa cu descoperirile în domeniul biologiei, care largesc experiența umană cu noi materiale de observație ca apoi să aibă loc o trecere la ideea evoluționistă a lumii. În acest sens naturalistul G. Cuvier, încearcă să ajusteze și să completeze această ordine, pentru a salva

concepția teologică despre imutabilitatea formelor vieții. Astfel, G. Cuvier teoretic readaptează vechea concepție teologică la noi necesități (Dumnezeu în urma catastrofelor uriașe a creat de mai multe ori viața pe pământ). Se evidențiază un lucru interesant care apare între teoria veche și cea nouă. În știință corelația între vechi și nou nu ia formă vizibilă și acută ca în filosofie. În științele exacte, teoria se ține strâns de experiență, de acea trecerea de la vechi la nou este privită fără remușcări, căci în știință această trecere (vechi - nou) este privită ca ceva firesc și necesar. Pentru filosofie în primul rând, aspectul teoretic cu a fost menționat anterior este mai important, nu este total dependent de controlul experienței; relația vechi – nou este o relație în care vechiul este baza, fundament pentru nou și se bucură de o autoritate mai vastă. Această analiză a științei și filosofiei ca raport dintre experiență și teorie, exprimă de fapt anumite stări și procese care determină autonomia filosofică și autonomia științifică.

L. Blaga, pentru a completa demersul de cercetare pune în analiză problema filosofică și problema științifică. După cum s-a văzut filosofia și știința au diverse poziții față de experiență. O altă diferență notorie este între aceste două domenii ale vieții este și problematica lor. Aceasta din urmă vizează modul cu este pusă, cum se soluționează, care este extensiunea problematicilor, etc. În acesta ordine de idei L. Blaga încearcă să formuleze, să creeze existența unei potențiale discipline – *Logica a Problemei*. În crearea ei autorul pune în primul rând determinarea termenilor prin care se pune o problemă și termenii prin care se rezolvă o problemă. Când punem o problemă, se anticipează întrucîtva asupra soluției ce se va da. Formularea problemei începe cu punerea unei întrebări, scopul determinării căreia este răspunsul. Întrebarea fiind carcasa unei probleme, prefigurează într-o măsură răspunsul. În punerea problemei utilizăm date obiective, care pot fi numite și aria problemei. Pe lângă date obiective mai persistă în întrebare și elementul ideativ, care acordă problemei o *zare interioară*. De aici autorul rezultă că aceste „aspecte de articulare pe care orice eventuală logică a problemei se va simți îndrumată să le sesizeze în actul problematizării, aspecte pe care le numim „aria” problemei și ”zarea interioară” a problemei, ne va oferi serviciile lor cu totul serioase în operația ce o întreprindem în vederea unei mai clare distincții, ce urmează s-o facem între modul filosofic și modul științific”[4] Astfel aria problemei și zarea interioară a problemei ne acordă posibilitatea să deosebim modul filosofic și cel științific de a pune o problemă și de a o soluționa.

Aria unei probleme filosofice o constituie totdeauna, fie explicit, fie implicit, totul existenței (lumea) iar zarea interioară a unei probleme filosofice rămîne totdeauna într-un mare grad indeterminată; din contra, o problemă științifică are totdeauna o arie circumscrișă și o zare interioară complex determinată. [5]

Filosoful grec Thales pune întrebarea „ce este lumea în totalitatea ei, atît de diversă și de variabilă ca aspecte, ce este lumea în substanța ei” [6] Datele

obiective la care se referă problema pusă de filosoful grec este lumea; această parte a formulării problemei constituie *aria problemei*. În formularea problemei Thales operează cu ideea substanței, el admite că lumea are la fundamentul său – substanța. Anume unirea datelor obiective cu ideea de substanță (apa) formează manifestarea ariei problemei și zarea interioară, care este emanată de spirit. Problema pusă de filosof prevede aria problemei echivalată cu totul, lumea, și zarea interioară ideea abstractă de substanță. Acesta este un exemplu din istoria filosofiei care ne servește drept răspuns la problema analizată. Al doilea exemplu vine din istoria științei și anume cel a naturii sunetului (problema sunetului sub raportul ființei fizice), ce este sunetul în ființa sa?.

Punând problema și căutând răspuns la această întrebare, omul de știință mai întâi de toate a reușit să formuleze principiile mecanicității, înțeleasă ca tip de fenomene matematic determinate. Anume această înțelegere a servit drept călăuză pentru a răspunde la problema formulată. Soluția problemei este că sunetul în ființa sa este determinat prin mișcare vibratoare a unui mediu material (aer, apă, etc.). Aria problemei o constituie datele obiective: sunetul în esența sa, zarea interioară a problemei o constituie modelul (ideea mecanicității matematic determinabile). Cu toate acestea autorul afirmă că „ne dăm desigur perfect de bine seama că nu am avea nici un drept să procedăm la generalizări pe temeiul numai al exemplelor analizate” [7] Aria unei probleme filosofice prevede totul sau o parte a existenței (zarea interioară este practic indeterminabilă). Problema științifică își îngrădește aria la anumite fenomene și face abstracție la tot ce depășește această arie. În punerea unei probleme filosofice „spiritul caută să anticipeze cât mai puțin asupra soluției, iar ideile ce devin factori propulsivi în problematica filosofică (de la datele obiective spre soluție) sunt totdeauna foarte abstracte, aproape imponderabile” [8] L. Blaga evidențiază acel instrumentar a realizării și finalității problematicii filosofice – noțiunea sau *categoriile*. În punerea problemei filosofice se recurge la anticipări ideative. Problema filosofică asupra existenței sau a lumii: care este substanța, cauza; este singulară ori plurale; este dominată de cauzalitate sau finalitate; ea este ori pare a fi; cum se realizează trecerea - material spiritual și invers, subiectiv – obiectiv și invers, etc. În știință aria problemei este dată de fenomene de un anumit tip cu caracter circumscris.

În filosofie spiritul păstrează spontaneitate în rezolvarea problemei, în domeniul științei spiritul în rezolvarea problemei este mult mai limitat. Aceste două domenii ale existenței sociale trebuie să se compenseze, completeze una pe alta, astfel ca să se evite inhibarea sau devierea și să se realizeze perspectiva dezvoltării eficiente și viabile a umanității.

Bibliografie

1. L Blaga, Despre conștiința filosofică. Ed. Făclia 1974, p. 55
2. Ibid., p. 55
3. Ibid., p. 56
4. Ibid., p. 64
5. Ibid., p. 67
6. Ibid., p. 65
7. Ibid., p. 67
8. Ibid., p. 68

UN CONCEPT DE AGENT CREDIBIL ÎN CADRUL UNEI SOCIETĂȚI BAZAT PE SISTEME DE VALORI

Braga Vasile
Universitatea Tehnică a Moldovei

***Abstract:** Lucrarea dată propune o arhitectură de agent credibil social, influențată de așa concepte socioumane cum ar fi "sistem de valori", "rol social" și "arhetip". Conceptul este bazat pe structura de agent de tip BDI[1], cu un strat adițional "Arhetip" - ABDI. Rolul stratului dat este de a susține existența unei "societăți" de agenți, care se auto-balansează în funcție de necesitățile și scopurile sale.*

Introducere. Un agent poate fi definit drept un program care poate avea scopuri, pe care încearcă să le rezolve, capacități pe care le posedă, unele cunoștințe pe care le are și e autonom pentru respectarea acțiunilor sale.

Agenții pot fi considerați următorul pas în progresul gradual al dezvoltării softului. Programarea bazată pe agenți poate fi considerată o extensie logică a etapelor precedente și poate fi văzută ca o formă specializată a unui obiect, unde nimeni din afara nu poate să schimbe starea obiectului, sau ca o formă particulară a unui component.

Semnificația cuvântului "credibil" în domeniul inteligenței artificiale diferă de cea cotidiană. Pentru mulți oameni, expresia de agent credibil înseamnă, agent care spune adevărul sau un agent în care se poate avea încredere. Însă în articolul de față nu se are în vedere acest lucru. Credibil este un termen care vine din caracterele animate. Un personaj credibil este cel care pare realist, ale cărui acțiuni au sens, care permite privitorului să creadă în el. Acest lucru nu este aceeași cu realismul. De exemplu, Bugs Bunny este un personaj credibil, dar nu un caracter realist.[2] Scopul principal al cercetării este de a permite artiștilor și